Kaunas laiko ženkluose

Irma BALČIŪNIENĖ

2008 m. vasario 15 d. Kauno miesto muziejuje atidaryta ekspozicija „Kaunas laiko ženkluose“.

Šis muziejus – vienas jauniausių Lietuvoje, atkurtas 2005 m. spalio 20 d. Kauno miesto tarybos sprendimu, kaip savivaldybės biudžetinė įstaiga. Jis tęsia pirmojo muziejaus Kaune, atidaryto 1897 m. bei vadinto Mokslo ir pramonės muziejaus vardu, pagrindines muziejinės veiklos kryptis.

▸ Muziejus buvo įsikūręs Rotušės aikštėje. Pirmasis direktorius – istorijos mokytojas Konstantinas Gukovskis. 1905 m. patvirtintas muziejaus statutas, suteiktos visos Rusijos imperijoje galiojusios muziejų teisės. Nuo 1909 m. muziejui vadovavo dailininkas ir archeologas Tadas Daugirdas. 1918 m., paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, buvo atkurtas ir Kauno miesto muziejus. Kultūros įstaigos globėju tapo burmistras Jonas Vileišis. Čia yra dirbusios Lietuvos ir pasaulio mokslui bei kultūrai reikšmingos asmenybės: tūrinės animacijos pradininkas Vladislovas Starevičius, filologas ir etnografas prof. Eduardas Volteris ir kt. 1936 m. pastačius naujuosius Vytauto Didžiojo karo ir Kultūros muziejų rūmus Kaune, Miesto muziejus nustojo veikti, eksponatai buvo perduoti Vytauto Didžiojo karo, Kultūros, Pedagoginiam ir kitiems muziejams.

Kaunas in Time Perspective
Irma BALČIŪNIENĖ

The publication presents the exposition "Kaunas in Time Perspectives" which was opened on 15 February 2008 in the Kaunas Town Museum. The concept and possibilities for implementation of the exposition were determined by the existing space, since the museum was established in the classicist building of the 19th century, a former Augustine monastery which later became the castle of the Samogitian Chapter. Formerly it was the home of Motiejus Valančius, the Samogitian bishop and the classic of the Lithuanian literature. Vincentas Sladkevičius also lived there in 1990-2000.
The exposition "Kaunas in Time Perspectives" covers the period of emergence (ištakos) and goes forth to 1940, and is chronologically divided into different periods: "Kaunas from Emergence till 1795", "Kaunas Under the Reign of the Tsar", "Self-Governance" and "Kaunas, the Temporary Capital".
The corridor of the museum became a style-specific interwar street, which, together with the sounds of music, reveals new colours in the old photographs, introduces the changes and carries back to the old times.
In the exposition "Kaunas in Time Perspective" museum workers and authors of the exposition tried to highlight the most interesting and unique aspects of Kaunas development within the context of historical events and the current times, to develop community feeling of citizens and their interest in the history of the town.

Galbūt simboliška, kaip sakė miesto meras Andrius Kupčinskas, kad muziejininkų, istorikų ir archeologų, kolekcininkų ieškojimai bei kūrybinės pastangos vainikuotos naujos ekspozicijos atidarymu švenčiant miesto savivaldos 600 metų jubiliejų.

▸ Ekspozicijos sukūrimas, nuo idėjos iki atidarymo, netruko nė metų – tai labai trumpas laikotarpis žinant, kad įsteigus naują muziejų ir subūrus kolektyvą, dar nebuvo nė vieno eksponato. Be to, ekspozicijos koncepciją ir įgyvendinimo galimybes lėmė turimos erdvės, nes muziejus įsikūrė klasicistiniame XIX a. pr. pastate, buvusiame augustinų vienuolyne, vėliau tapusiame Žemaičių kapitulos rūmais. Čia gyveno ir kūrė Žemaičių vyskupas, lietuvių literatūros klasikas Motiejus Valančius, o 1990–2000 m. gyveno kardinolas Vincentas Sladkevičius. Ekspozicija turėjo atspindėti svarbiausius miesto raidos etapus ir tilpti keturiose nedidelėse salėse, todėl tam buvo pritaikytas ir ilgas koridorius.

▸ Kuriant ekspoziciją buvo daug ginčų, diskusijų, svarstymų ir abejonių, tačiau rezultatą lėmė didžiulis entuziazmas. Pagalbos kreiptasi į Nacionalinį M. K. Čiurlionio dailės, Maironio lietuvių literatūros muziejus, Kauno apskrities archyvą, VDU Išeivijos studijų centrą, Lietuvos medicinos ir farmacijos, Lietuvos sporto, M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos, Vytauto Didžiojo karo muziejus, Lietuvos nacionalinę M. Mažvydo biblioteką, Kauno miesto savivaldybės Civilinės metrikacijos biurą, AB „Kauno energija" technikos, pramonės ir energetikos rinkinius, kolekcininkus, istorikus, čia gimusius ir gyvenančius kauniečius – jie padėjo ir patarimais, ir paskolindami eksponatų. Už geranoriškumą esame dėkingi kolekcininkams Vidmantui Staniuliui, Gintautui Žalėnui, Stanislovui Sajauskui – be jų pagalbos ekspozicija būtų ne tokia informatyvi, gerokai vizualiai nykesnė. Už idėjas ir metodinę medžiagą dėkojame Kauno apskrities viešosios bibliotekos darbuotojoms, kurios dirbo ir tebedirba muziejinį darbą – ieško, kaupia, tyrinėja, skleidžia informaciją.

▸ Ekspozicija „Kaunas laiko ženkluose" apima laikotarpį nuo miesto ištakų iki 1940 metų ir yra chronologiškai suskirstyta į laikotarpius: „Kaunas nuo ištakų iki 1795 m.", „Kaunas carų valdžioje", „Savivalda" ir „Kaunas – Laikinoji sostinė". O muziejaus

koridorius tapo stilizuota tarpukario gatve, kuri, skambant muzikai, kviečia senose fotografijose atrasti kažką naujo, susipažinti su pasikeitimais, prisiminti sena.

▸ Kuriant ekspoziciją, galvota apie įvairaus amžiaus lankytojus – savo eksponatą turi rasti ir mažas, ir kompiuteriniais žaidimais besidomintis paauglys, ir išsilavinęs senjoras ar mieste besižvalgantis užsienietis.

▸ Pirmojoje salėje stengtasi parodyti Nemuno ir Neries santakoje besikuriančio miesto ženklus – legendinį miesto įkūrėją Kuną, archeologinių radinių pavyzdžius, XVII–XVIII a. daiktus. Salėje pastatytas monitorius, kuriame rodomas istorikų sukurtas virtualus pirmosios Lietuvoje mūrinės Kauno pilies vaizdas – nedidelė atrakcija kiekvienam. Ekspozicijoje kalbama apie 1408 m. Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytauto suteiktą privilegiją, įteisinusią laisvų bei ekonomiškai savarankiškų pirklių ir amatininkų bendruomenę, rodomos dviejų vėlesnių – Aleksandro ir Henriko Valua – privilegijų kopijos. Taip pat atskleidžiama miesto plėtra, svarbiausi statiniai, išlikę iki šių dienų.

▸ XIX a. Lietuvai buvo sudėtingas priespaudos, represijų bei romantinių vilčių ir sukilimų metas. Antrojoje salėje – Carinio laikotarpio Kaunas, kuris yra ne tik Kauno gubernijos administracinis centras ir įgulą turinti Rusijos imperijos sausumos karinė tvirtovė su gimstančia ir augančia pramone, kylančiais naujais statiniais, bet ir miestas, pamažu įsitvirtinantis kaip naujos lietuvybės centras, su iškiliausia šimtmečio asmenybe – vyskupu Motiejumi Valančiumi – priešakyje. Tai ir bandyta parodyti ekspozicijoje.

▸ 1919 m. Kaunui tapus Laikinąja sostine, jis pamažu iš carinės gubernijos centro virto į miestą, turintį Europos didmiesčio bruožų. Daugiau nei dvidešimčiai metų Kaunas tapo Lietuvos politiniu, kultūriniu, ekonominiu centru. Tai buvo lietuviško mokslo ir kultūros klestėjimo laikas. Tarpukariu plėtėsi miesto teritorija, augo gyventojų skaičius. Išlikusi gausi istorinė medžiaga leido ekspozicijoje parodyti įdomiausius faktus ir reiškinius.

▸ Kauno miesto muziejaus muziejininkai – ekspozicijos autoriai: Darius Juodis, Irma Balčiūnienė, Romutis Navardauskas Palaima, Rita Garbaravičienė, dailininkė-dizainerė Agnietė Janušaitė, – ekspozicijoje „Kaunas laiko ženkluose“ stengėsi išryškinti įdomiausius, unikaliausius Kauno raidos aspektus istorijos įvykių bei dabarties fone, pažadinti gyventojų bendruomeninius jausmus, paskatinti domėtis miesto istorija.

▸ Kviečiame aplankyti šiek tiek kitokį Kauno miesto muziejų.

▸ Kauno miesto muziejaus archyvo nuotraukose muziejaus pastatas ir naujos ekspozicijos fragmentai. ■

Kauno miesto muziejaus archyvo nuotraukose naujos ekspozicijos fragmentai